

GOLDEN SCRIPTS

OLTIN BITIGLAR

2023 Vol. 3

www.navoiy-uni.uz

www.goldenscripts.navoiy-uni.uz

ISSN 2181-9238

GOLDEN SCRIPTS

OLTIN BITIGLAR

2023 Vol. 3

www.navoiy-uni.uz
www.goldenscripts.navoiy-uni.uz

BOSH MUHARRIR

Shuhrat Sirojiddinov

**BOSH MUHARRIR
O'RINBOSARI**

Karomat Mullaxo'jayeva

MAS'UL KOTIB

Ozoda Tojiboyeva

TAHRIR HAY'ATI

Karl Rayxl (Germaniya)
 Isa Habibeyli (Ozarbayjon)
 Seyhan Tanju (Turkiya)
 Almaz Ulvi (Ozarbayjon)
 Benedek Peri (Vengriya)
 Vahit Turk (Turkiya)
 Teymur Kerimli (Ozarbayjon)
 Eunkyung Oh (Koreya)
 Nazef Shahrani (AQSh)
 Boqijon To'xliyev
 Muhammadjon Imomnazarov
 Bilol Yujel (Turkiya)
 Qosimjon Sodiqov
 Zulxumor Xolmanova
 Mustafa O'ner (Turkiya)
 Nurboy Jabborov
 G'aybulla Boboyorov
 Kimura Satoru (Yaponiya)
 Imran Ay (Turkiya)
 Aftondil Erkinov
 Nadir Mamadli (Ozarbayjon)
 Rashid Zohidov
 Otabek Jo'raboyev
 Bulent Bayram (Turkiya)
 Qo'ldosh Pardayev
 Nodirbek Jo'raqo'ziyev
 Oysara Madaliyeva
 Hilola Nazirova

MUNDARIJA**MATNSHUNOSLIK****Jaloliddin Jo'rayev**

Som Mirzo Safaviyning "Tuhfayi Somiy" tazkirasi
 haqida 4

Zebiniso Xurramova

Mirzo Umrboqiy hayot yo'li va adabiy merosi
 xususida 21

Akrom Malikov

Navoiyshunoslik kontekstida matn tadqiqi
 ("G'aroyib us-sig'ar" devoni misolida) 33

ADABIYOTSHUNOSLIK**Dilnavoz Yusupova**

Turkiy adabiyotda arba'innavislik an'anasi:
 Alisher Navoiy va Muslihiddin Mustafo
 Axtariy "Arba'in"lari misolida 66

Muhsin Macit

Ali Şir Nevâyî'nin Mecmualarda Bulunan
 Gazelleri Üzerine 78

Fayzulla Iskandarov

Na'tning tarixiy-adabiy ildizlari va taraqqiyoti 89

LINGVISTIKA**Mushtariy Xolmuradova**

"Qutadg'u bilig"dagi baho munosabatini
 ifodalovchi leksemalar 107

Mavluda Sharipova

Navoiy asarlaridagi literonimlar lingvopoetikasi 122

EDITOR IN CHIEF

Shuhrat Sirojiddinov

DEPUTY EDITOR IN CHIEF

Karomat Mullakhojaeva

EXECUTIVE SECRETARY

Ozoda Tojibaeva

EDITORIAL BOARD

Karl Rechl (Germany)

Isa Habibbeyli (Azerbaijan)

Seyhan Tanju (Turkey)

Almaz Ulvi (Azerbaijan)

Benedek Peri (Hungary)

Vahit Turk (Turkey)

Teymur Kerimli (Azerbaijan)

Eunkyung Oh (Korea)

Nazif Shahrani (USA)

Bakijan Tukhliev

Mukhammadjan Imomnazarov

Bilol Yujel (Turkey)

Kasimjan Sadikov

Zulhumor Kholmanova

Mustafa O'ner (Turkey)

Nurboy Jabborov

Gaybullah Babayarov

Kimura Satoru (Japan)

Imran Ay (Turkey)

Aftandil Erkinov

Nadir Mamadli (Azerbaijan)

Rashid Zahidov

Atabek Juraboev

Bulent Bayram (Turkey)

Kuldosh Pardaev

Nodirbek Jurakuziev

Oysara Madaliev

Hilola Nazirova

CONTENTS**TEXTOLOGY****Jaloliddin Juraev**

About "Tuhfai Somi" Tazkira by Som Mirza Safavi 4

Zebiniso KhurramovaAbout Mirza Umerbaqi's way of life and
eternal legacy 21**Akrom Malikov**Text research in the context of Navoi study
(In the example of the deewan "Gharoib
al-sighar") 33**LITERATURE****Dilnavoz Yusupova**Tradition of Writing Arbain in Turkish Literature:
on the Example of "Arbain" by Alisher Navoi
and Muslikhiddin Mustafa Akhtari 66**Muhsin Macit**On Ali Şir Nevâyî's Ghazals Found in
Magazines 78**Payzulla Iskandarov**

Historical-Literary Roots and Development of Naat 89

LINGUISTICS**Mushtariy Kholmuradova**Lexemas Representing relationship in
"Kutadgu bilig" 107**Mavluda Sharipova**

Linguistics of literary names in Navoi's works 122

Mirzo Umrboqiy hayot yo'li va adabiy merosi xususida

Zebiniso Xurramova¹

Abstrakt

Sho'ro davrining 70 yillik hukmronlik davri mamlakatimiz tarixida o'zining ayanchli oqibatlarini qoldirgani to'g'risida hanuz yaqin tariximiz qa'ridan chiqayotgan manbalar va bu manbalar ortidagi ulug' shaxslar, ularning hayoti, adabiy merosi ilmiy-ijodiy asarlarida yanada yorqinroq ko'rinish bermoqda. Darhaqiqat, yurtimizda XX asr boshlaridan mustaqillik yillarigacha bo'lgan davrda yashab, yashirin ravishda badiiy, ilmiy ijod bilan shug'ullangan shaxslar ko'pchilikni tashkil etadi. Bu avlod vakillari adabiy merosini kompleks ravishda o'rganish sho'ro davrining mafkura quroliga aylantirilgan, haqiqiy ilmiy va badiiy yo'nalishdan uzoqlashtirilgan adabiyot va adabiyotshunoslik ilmlaridagi bo'shliqni nodir asarlar bilan boyitishga xizmat qiladi. Xususan, bu borada Mirzo Umrboqiy adabiy merosi alohida o'rin egallaydi. Bundan tashqari, Mirzo Umrboqiy tomonidan husnixatda yozib qoldirilgan matnlar qimmatli xattotlik asarlari sifatida ahamiyatlidir.

Ushbu maqolada XX asr boshlarida Shahrisabzda "qilqalam" xattot va mahoratli shoir sifatida tanilgan, ammo Turkistonda sho'ro hukumati o'rnatilgach, turli tazyiqlarga duchor bo'lib, Samarqand shahrida muqim bo'lib qolgan Mirzo Umrboqiy tarjimai holiga oid faktlar umumlashtirilgan hamda adib adabiy merosi xususida birinchi marta ma'lumotlar taqdim etilgan, matnshunoslik nuqtayi nazaridan dastlabki tahlillar olib borilgan.

Kalit so'zlar: *qo'lyozma, tazkira, naqshbandiylik tariqati, janr, matniy tadqiq, marsiya, g'azal, qatag'on.*

Kirish

Mirzo Umrboqiy haqida birinchi marta Qori Rahmatulloh Vozehning "Tuhfat ul-ahbob fi tazkirat ul-ashob" (Mirzo Salimbek Salimiy tomonidan 1914-yil chop etilgan) tazkirasida [Bozex 1914]

¹ Xurramova Zebiniso Safarboyevna – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat chet tillar instituti.

E-pochta: xurramova@mail.samdchti.uz

ORCID ID: 0000-0002-4781-527X

Iqtibos uchun: Xurramova, Z. S. 2023. "Mirzo Umrboqiy hayot yo'li va adabiy merosi xususida". *Oltin bitiglar* 3: 21 – 32.

va keyinchalik "Taronahoi Samarqand" [Taronahoi Samarqand 1965, 2013] kitoblarida ma'lumotlar keltirilgan. Nosir Muhammadning "Nasaf va Kesh allomalari" tazkirasida [Носир Мухаммад 2006] hamda Ne'mat Arslonning adib hayot yo'li, oilasi va qatag'onlar girdobida kechgan umri haqida hikoya qiluvchi "Iztirob farzandi" [Неъмат Арслон 2009] nomli hujjatli qissalari Mirzo Umrboqiy hayotini o'rganishda dastlabki manbalar bo'lib xizmat qilmoqda. Bu borada, ayniqsa, "Iztirob farzandi" hujjatli qissasining alohida o'rni va ahamiyati bor. Shuningdek, o'sha davr matbuoti sahifalarida ijodkorning bir nechta she'rlari chop etilgan. Lekin Mirzo Umrboqiyning to'liq adabiy merosi, ijodi xususida bugungi kunga qadar batafsil ma'lumotlar mavjud emas. Mazkur maqola Mirzo Umrboqiyning adabiy merosi haqida birinchi marta adabiy jamoatchilikka ma'lum qilinayotgani, bu kabi shaxslar hayoti va ijodini o'rganish sho'ro davri adabiyotini hech qanday mafkuralarsiz, haqiqiy badiiy, ilmiy asarlar bilan boyitishi, shuningdek, bugungi yosh avlod ong-tafakkurida o'z ajdodlariga bo'lgan hurmat va g'ururni o'stirishga qaratilgani bilan dolzarblik kasb etadi¹.

Tarjimaiy holiga oid muhim ma'lumotlar

Mirzo Umrboqiy 1878-yil Shahrisabz shahrida tavallud topgan. Otasi mulla Avazmurod tijorat ishlari bilan shug'ullangan. U ilmli-ma'naviyatli kishi bo'lib, o'z davrining olim-ijodkorlari davrasida, ijodiy muloqotlarida ishtirok etar, ilm-fan ahliga ixlosi baland kishilardan edi. Zehni o'tkir va xotirasi kuchli Umrboqiyni ham bunday yig'ilishlarga tez-tez olib borardi. Mulla Avazmurod o'g'lining ta'lim-tarbiyasi bilan dastlab o'zi shug'ullanadi, keyinroq bolani Shahrisabzning ko'zga ko'ringan kishilaridan mulla Safoiyga shogirdlikka beradi. Umrboqiy sho'x, lekin zehni o'tkir, bilimli va husnixati juda chiroyli yigit bo'lib tarbiya topadi. Ta'kidlab o'tilganidek, Umrboqiy bolaligidan adabiy muhit vakillari suhbatlari va ilmiy-ijodiy muloqotlarini ko'rib, eshitib ulg'ayadi. Mumtoz she'riyatning zabardast namoyandalaridan Hofiz, Bedil, Attor, Sa'diy, Navoiy, Fuzuliylar ijodini chuqur o'rganadi. O'z davrining Mulla Qurbon Xiromiy, Farah Shahrisabziy, Abdulla

¹ Mirzo Umrboqiy yigirma yildan ortiq umrguzaronlik qilgan Samarqand shahridagi Abulays Samarqandiy mahallasida bugungi kunda u kishining o'g'illari Salohiddin maxsumning farzandlari yashab kelmoqda. Bu sharif zotning qo'lyozma kitoblari davr to'fonlariyu, qatag'on shamollariga qaramay o'g'illari Salohiddin maxsum tomonidan shu xonadonda saqlab kelingan. Mirzo Umrboqiyning nabiralari Jaloliddin hoji buvaga bobolarining qo'lyozma asarlarini taqdim etib, beminnat yordam ko'rsatganliklari uchun o'zimizning chuqur minnatdorchiligimizni bildiramiz - Z.Xurramova.

Rahmon Gulshaniy, Fayzulla Xo'jayev – Ravnaqiy singari ijod ahli davralarida mahoratini oshirib boradi.

Qobiliyatli, ilm-ma'rifatni, kitobni juda sevgan Umrboqiy tahsilni Buxoro madrasasida davom ettiradi. Madrasa tahsili tugagach ona yurti Shahrisabzga qaytadi. Afsuski, bu orada otasi vafot etadi. Umrboqiy ota kasbi savdogarlik bilan birga o'zi yaxshi ko'rgan xattotlik ishi bilan muntazam shug'ullana boshlaydi. Balog'atga to'la g'azallari bilan ustozlar nazari va e'tirofiga sazovor bo'lib boradi. Yosh iqtidor sohibining ijod namunalari 1914-yil Qori Rahmatulloh Voze'ning "Tuhfat ul-ahbob fi tazkirat ul-as'hob" tazkirasiga kiritiladi. Bu uning ijodkor sifatida ustozlar va o'z davri ijodkorlari tomonidan e'tirof etilishi edi, albatta. Husnixat sohibi bo'lgan Umrboqiy Oqsaroydagi hokim mirzaxonasiga mirzolikka, keyinroq bosh mirzolikka tayinlanadi. Biroq ko'p vaqt o'tmay bu osuda hayotga barham beriladi. 1918-yil voqealari boshlanadi. Mirzo Umrboqiy yangi davlat boshqaruv idorasiga mas'ul kotib qilib xizmatga olinadi. Ikki yil shu lavozimda ishlagach, yo sho'rolar partiyasi safiga kirishi yoki ishdan ketishi talab qilinadi. Mirzo Umrboqiy keyingisini tanlaydi...

Endi u sho'ro hukumatining "dushman"iga aylangan va mamlakatni egallab olgan sovet hukumati tazyiqidan qochib darbadarlik va xorlikda kun kechirishga majbur edi. Shahrisabzda vaziyat nihoyatda xavfli bo'lib qolgach, Buxoro madrasasida birga o'qigan saboqdosh do'stini qora qilib Shahrisabzdan piyoda, yashirin holda Samarqanddagi Payshanba qishlog'iga boradi. Afsuski, u do'stining Samarqandga ko'chib ketganini aytishadi. Umrboqiy o'zi va oilasi uchun o'zga shaharlardan pano' istab yurgan bu vaqtda uni qamoqqa olishga kelgan hukumat odamlari katta o'g'li – 13 yoshli Salohiddinni olib ketishadi. O'spirin bola otasi o'rniga 70 kun qamoqda saqlanadi, keyin ba'zi aqli raso kishilarning maslahati bilan yosh Salohiddin Toshkentga maktub yozadi va shundan keyin ozod qilinadi.

1929-yil Umrboqiy yashirin ravishda xat orqali oilasini Kattaqo'rg'on shahriga – ijaraga olgan uyiga chaqirtiradi. Lekin endigina jam bo'lgan oilaning baxti uzoqqa cho'zilmadi. Bir hafta ichida oilaning ikki farzandi – to'qqiz yoshli Robiya va 11 yoshli Nizomiddin bezgak tufayli dunyodan bevaqt ko'z yumadi. To'ng'ich farzand Salohiddin uzoq vaqt og'rib, qiyinchilik bilan oyoqqa tura-di... Bu kulfat-u hasratlar hali yuragidan ketmay, yangi hukumatning qatag'oni obi'ya Kattaqo'rg'on'ga yetib boradi. Mirzo Umrboqiy yana darbadarlikda o'zi, turmush o'rtog'i va endilikda yolg'iz farzandi

Salohiddin bilan Chaqar qishlog'iga boradi. Qishloq imomi qarib qolgani sabab bilimdon va so'zamol Umrboqiyni o'z o'rniga qishloq masjidi imomligiga o'tkazadi. Oila yetti yil shu qishloqda tinchlik-xotirjamlikda yashaydi. Biroq ma'rifat egalari, ziyolilar, taniqli shaxslar, mulla, imomlar va boy-badavlat kishilarni qamoqqa olish, nohaq qatl etish davri – 1937-yilda ommaviy qatag'on boshlanadi: Mirzo Umrboqiyni ham qo'liga kishan solib olib ketishadi. Ko'p o'tmay uni ozod qilishadi, lekin endi bu yerda qolishning imkoni yo'q edi. U Samarqand shahriga yo'l oladi. Bu yerda bir necha yil ijramaijara ko'chib yurgach, nihoyat Faqih Abullays mahallasidan uy sotib olib shu hovlida muqim yashay boshlaydi. Mirzo Umrboqiy tabiblik qiladi, kasal-bemorlarni davolaydi, o'qib dam solib qo'yadi. Ammo qarib qolgan adibga nisbatan hukumat ta'qibi yillar mobaynida to'xtamadi. 1949-yilda chaquv sabab 70 yoshli Mirzo Umrboqiyning xonadonida hukumat xodimlari yana tintuv o'tkazadilar. Kitoblari va qo'lyozmalarini yerto'laga – ko'mirlar ostida saqlagani uchun topisholmaydi. Shunday bo'lsa-da, uni olib ketishadi va o'n besh kun saqlab, qamash uchun arzirli ayb topisholmagach, qo'yib yuborishadi.

Mirzo Umrboqiy 1957-yilning 23-sentabrida Samarqand shahrida vafot etgan. Qabri Shohi Zinda qabristonida.

Adabiy merosi

Mirzo Umrboqiy adabiy merosi katta hajmdagi bitta kitobga jamlangan. Qo'lyozma manba bo'yi 25 sm, eni 15 sm, qalinligi 7 sm. Manbaning asosiy matnlaridan tashqari to'rt tomonida 3 smdan bo'sh joy – hoshiya qoldirilgan. Matnlar silliq, yupqa Samarqand qog'ozida muallifning nihoyatda chiroyli xati bilan yozilgan. Xat turi nasta'liq. Kitob ustki jildida uchta muhr bor. Ushbu kitobni muallifning o'zi tomonidan kitobat qilingan deyish mumkin, chunki davrining taniqli xattotlaridan bo'lgan Umrboqiyning o'zi kitobat qilish san'atidan xabardor bo'lgan, albatta. Bundan tashqari, zamon o'ta xavfli bo'lgani sabab qo'lyozmalarini birovga ishonib topshirib kitobat qildirishi ehtimoldan uzoq ko'rinadi. Qo'lyozmaning umumiy hajmi haqida aniq bir nima deyish mushkul. Chunki manbaning o'rta qismidan 25-30 sahifa va oxirgi qismidan ham ma'lum sahifalar o'tkir tig'li asbob bilan kesib olingan. Qo'lyozma juda yaxshi saqlangan. Manbaning birinchi sahifasi "Xatmi xojagon" mavzusidagi bir sahifalik matn bilan boshlangan. Keyingi sahifada uch betlik marsiya, yana ikki-uch she'riy asar va "Duoyi ismi A'zam" nomli matn joy olgan. Keyingi sahifadan basmala bilan boshlangan, 47 sahifadan iborat tariqatga oid yaxlit bir asar matni keladi. Oxirida hijriy 1345-

yil ko'rsatilgan. Matnlar ostida poygir mavjud.

Navbatdagi matn ham basmala bilan boshlanadi. Unda muallif mazkur asar tariqatga oid birinchi asarining mantiqiy davomi ekanini aytadi. Matn yetmish besh sahifadan iborat. Abdulqodir Bedil vafotiga hamda bu dunyoni bevaqt tark etgan farzandlari Robiya va Nizomiddin vafotiga bag'ishlangan marsiya (fors-tojik va o'zbek tillarida), maktub-yozishmalar, tabiblikka oid matnlar hamda bir necha sahifada musiqa, shashmaqomga oid matnlar joy olgan.

Navbatdagi qo'lyozma manba ham basmala bilan boshlangan va kitob nomi muallif tomonidan "Munajjimone Kashmiri" deb nomlangan asar ekanligi ta'kidlangan. Sahifalar ostida poygir yo raqam mavjud emas. Qo'lyozma 135 sahifadan iborat. Qo'lyozma asosiy matnlarining har joyida fiqhga oid bir nechta matnlar joylashtirilgan. Shuningdek, salaflar ijodidan namunalar ko'chirilgan sahifalar mavjud.

Mirzo Umrboqiy Shahrisabzda yashagan yillaridanoq o'z davri ilmiy-ijodiy muhitining ko'zga ko'ringan vakillaridan bo'lgan. Bundan tashqari, Shahrisabz xalqi orasida obro'li, yurtparvar-xalqparvar shaxs bo'lib tanilgan edi. Adibning Samarqand tuprog'ida o'tgan umri ham garchi quvg'in va muhtojlik, tahlika va xavotir ostida kechgan bo'lsa-da, ijod borasida samarali bo'lgan. Aytish mumkinki, adibning ilmiy-adabiy merosi mintaqadagi ikki qaynoq va bir-biriga uyg'un adabiy markazlar – Shahrisabz va Samarqand adabiy muhiti an'analarini o'zida mujassam etgan ijod namunalaridir. Shu sabab garchi Mirzo Umrboqiy hayotining oxirigacha o'z yurti Shahrisabzni qo'msab-sog'inib yashagan bo'lsa-da, Samarqand tuprog'ida o'tgan yigirma yildan ortiq umri, bu yerdagi adabiy harakatchilik vakillari, ilmiy-ijodiy muhit ham unga begona emas edi. Samarqandlik taniqli ijodkorlar – Orif Gulxaniy, Javdat, Tamhid, Jome', Sadriddin Ayniylar, Shahrisabzdan Fayzulla Xo'jayev–Ravnaqiy, Abdulla Gulshaniy, Ismoilxon, Najmiddinxon, Abbosxon va boshqa ijodkorlar bu xonadonga tez-tez tashrif buyurishar, o'zaro qizg'in ijodiy suhbatlar bo'lib o'tardi.

Lirik asarlari

Zullisonayn ijodkor Mirzo Umrboqiy badiiy ijod namunalarini "Boqiy" taxallusi bilan qog'ozga tushirgan. Uning o'zbek va fors-tojik tillaridagi g'azal, muxammas, marsiya-ta'rix, qasida, tazmin, muvashshah, ruboiylarida katta bilim, yorqin iste'dod va yuksak mahoratli ijodkor tafakkuri mujassamlashgan. Boqiy

she'riy asarlarida zo'ravon tuzum azoblari, umrining so'ngigacha hukumat tomonidan qilingan ta'qib, farzandlari dog'ida kuygan otaning cheksiz hasratlari, hamfikir do'st-birodarlari vafotlari g'ami, muhabbat, pand-nasihati va musofirlik, vatan sog'inchi, mamlakatda islom diniga va islom dini bilan bog'liq ilmlarga, islom dini vakillarga qaratilgan ta'qib va bu ta'qiblarning oqibati singari turli-tuman mavzular yoritilgan.

Mirzo Umrboqiy Qur'oni karim va payg'ambarimiz s.a.v. sunnatlariga muvofiq hayot tarzi bilan yashab o'tgan. Boshiga tushgan qiyinchilik va mashaqqatlarni sabr bilan yengib o'tishiga shu mezon yo'lchi yulduz bo'lib yo'l ko'rsatgan. Qur'oni karimni yod olgan qori va ilm olishni o'z hayotining mazmuni deb bilgan Mirzo Umrboqiy umri mobaynida hech qachon bu yo'ldan og'ishmadi. U har qanday sharoit va vaziyatdan qat'i nazar islomiy ilmlar asosida shakllangan insoniy fazilatlarini saqlab yashadi. Adibning bu xildagi hayot tarzi, avvalo, uning tariqatga oid ilmiy asarlarida o'z aksini topgan bo'lsa, yetuk shaxs va mahoratli ijodkor sifatida o'zini namoyon qilgan turli janrdagi badiiy asarlarida ko'riladi.

Sho'ro hukumati tomonidan o'lkaning bosib olinishi, qirg'inbarotlar sabab yurtdagi tinch va osoyishta hayotning izdan chiqishi, ayniqsa, islom dini vakillariga qilingan ayovsiz qatag'on, xo'rliklarning bevosita guvohi va ishtirokchisi bo'lgan Mirzo Umrboqiy bular haqida shunday yozadi:

افسوس هزار افسوس کار از دست رفت
 آرایشی روزگار از دست رفت
 صد میهنیت غم با اهل اسلام رسید
 امنیت ملک اعتبار از دست رفت

Mazmuni: *Afsus, ming afsus, hammasi barbod bo'ldi, hayot-turmushning go'zalligi yo'qoldi. Islom ahlining boshiga yuz mashaqqat va g'am tushdi. Obro'- e'tibor mulkining omonligi qo'ldan ketdi.*

Boqiy Shahrisabzdan majburiy ravishda chiqib ketganidan so'ng bir necha yillar turli tuman-qishloqlarda darbadarlikda yashagan. O'z vatanida osoyishtalik va farovonlikda kun kechirib kelgan Mirzo Umrboqiy endi o'zga yurtlarda nochorlik va g'ariblik azobini tortar hamda bu tuyg'ularini shu singari baytlarda aks ettirgan edi:

هر کسکه غریب شد به ملک دگری
 از احل مقیم نیست اورا نظری
 گرچند که آن غریب شهزاده بود
 در چشم مقیم از گدا هم بتری

Ya'ni, har kim o'zga yurtda musofir bo'lsa, shu yurt (Bu yerda

mahalliy aholi nazarda tutilgan)ning odamlari tomonidan unga e'tibor bo'lmaydi, u g'arib (musofir) garchi shahzoda bo'lsa ham o'zga yurt odamlari nazarida gadodan badtardir.

Shunday og'ir kunlarida Yaratganga iltijo qilib, xor qilmasligini, dunyo tashvishlaridan yengillik va O'zining yo'lida yurishligi uchun madad berishini so'raydi:

ای خالق محربان مرا خوار مکن
در نفس بد اماره گرفتار مکن
انصاف بده روی کشا بر در خود
سرگشته روزگار و بازار مکن

Mazmuni: *Ey mehribon Xoliq, meni xor qilma, nafsi badnafsi ammoraga duchor qilma, menga insof ber, o'zingning eshigingga yo'l och, dunyo-yu, ro'zg'or tashvishlari bilan sargardon qilma.*

Samarqand va Shahrisabz o'rtasida unchalik uzoq masofa bo'lmasa-da, Boqiy o'zini bu yerda doimiy ravishda musofir sezgani, yor-u birodarlaridan uzoqda ekanidan afsuslanish, vatan sog'inchi uning bir qator g'azallarida asosiy motivlardan bo'lib ko'zga tashlanadi:

*Dar Samarqand doim az har vajh xursandam vale,
Mekasham dar chashmi xud chun surma xoke Keshro.*

Samarqandda har doim har jihatdan xursandman, lekin Kesh tuprog'ini ko'zlarimga surma qilib tortaman.

Boqiyning barcha janrdagi, barcha mavzudagi asarlari o'zining mukammalligi, rangin va bo'yoqdorligi, ma'no-mazmunning to'qligi bilan diqqatni tortadi. Turli mazmundagi g'azal, muxammas, qasida, muvashshah, ruboiy va boshqa she'riy asarlari uning o'ziga xos bayon uslubiga, katta badiiy mahoratga ega ijodkor ekanligini ko'rsatadi. Muallifning salaflar (Jomiy, Navoiy, Attor va boshqalar), Buxoro inqilobiga bag'ishlangan "Ta'rix Inqilobi Buxoro" nomli 37 baytli ta'rix, o'z davrining taniqli ulamolari (O'sha vaqtdagi O'rta Osiyo va Qozog'iston musulmonlari diniy idorasi raisi shayx Boboxon Eshon, vafotlari 1957-yil), ijodkorlar vafotiga bag'ishlab yozgan marsiya-ta'rixlari, shuningdek, qizi Robia va o'g'li Nizomiddin hamda yigirma yoshli Hanifa ismli qizining vafotiga bag'ishlangan qator marsiya-ta'rixlari alohida turkumni tashkil etadi. Bu marsiya-ta'rixlar shu davr adabiyotining qimmatli manbalaridir. Jumladan, yigirma yoshli qizi Hanifaning bevaqt vafoti munosabati bilan yozgan marsiyasida qarigan, kuchdan qolgan otaning cheksiz dardlari, ayriliq azoblari shu tarzda qog'ozga tushirilgan:

روی گرداندی ز عالم قبل خفتن ناگهان
 رفتی در جنت مگر آنجا مکانی داشتی
 بعد جمعه چهار هزار آدم بتخمین جمع شد
 خوانده تکبیر نماز تو ایمانی داشتی
 در جنازه جمع باشد چهل نفر از مردمان
 وعده جنت باد خوش شادمانی داشتی
 گفت پیغمبر در این معنی حدیث معتبر
 در ایشارت اینچنین خیر و نشانی داشتی
 پیرخسته عمر باقی را بداغت سوختی
 آخر عمرش عذاب قصد جانی داشتی

Mazmuni: *Kutilmaganda xufton (namozi)dan oldin bu olamdan yuz o'girding, jannatga ketding, u yerda joying bormidi? Juma (namozi)dan so'ng janozangga taxminan to'rt ming odam yig'ildi, takbir, namoz o'qidi - imon bilan bording. Janozaga qirq nafar odam yig'ilsa, u (marhum)ning jannatiy ekanligi va'dasi borligi haqida Payg'ambarning (s.a.v.) mo'tabar hadislari bor. Shu kabi ishora xayr-yaxshilik nishonasini topding. Qari kasalmamd Umr-boqiyni dog'ingda kuydirding, umrining oxirida joniga qasd qilish azobiga duchor etting...*

Mazkur marsiya-ta'rix ijodkorning cheksiz qayg'u-hasratlari bilan birga yana bir muhim jihatni o'zida mujassam etgan. Xususan, bu baytlarda payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) sunnatlariga amal qilib yashagan taqvodor musulmonning, Qur'oni karimni yod olgan qori insonning qazo-yu qadarga, Allohning yozmishiga munosabatining go'zal shaklda namoyon bo'lganidir. Farzandining sayyidul ayyom-juma kuni vafot etganidan va yana uning janozasiga ko'p insonlarning hozir bo'lganidan quyidagi dalillarni keltiradi:

عن عبد الله بن عمرو قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «ما من مسلم - Abdulloh «يموت يوم الجمعة أو ليلة الجمعة إلا وقاه الله فتنة القبر»: «هذا حديث غريب ibn Amrdan rivoyat qilinadi: Rasululloh sollallohu alayhi vasallam dedilar: «Qaysi bir musulmon juma kuni yoki juma kechasi vafot etsa, Alloh taolo uni qabr fitnasidan (ya'ni azobidan) omonda saqlaydi». Imom Termiziy: Bu hadis sanadi g'aribdir, dedi [Имом Термизий 2000, 1755].

Ikkinchi dalili esa - قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم - يقول: «ما من مسلم يموت فيقوم على جنازته أربعون رجلا، لا يشركون بالله شيئا، إلا - Abdulloh ibn Abbosdan rivoyat qilinadi: Nabiyy sollallohu alayhi vasallamdan bunday deb aytayotganlarini eshitdim: «Biror musulmon vafot etsa-yu, uning janozasida qirq kishi qatnashsa, agar u Allohga shirk keltirmagan bo'lsa, ularning shafatlari (shafe'liklari, guvohliklari) qabul qilinadi» [Имом Термизий 2000, 1755].

۱۴۶۱].

Boqiy navjuvon qizining juma kechasi vafot etgani va janozasiga qirq kishi emas, taxminan to'rt ming nafar insonning jam bo'lganini hamda "agar u Allohga shirk keltirmagan bo'lsa, ularning shafotlari (shafe'liklari, guvohliklari) qabul qilinishini" ta'kidlab, bu holni jigarbandiga nisbatan jannatiy bo'lish ishorasi deya qabul qiladi, o'ziga tasalli beradi...

Shoirning ishqiy mavzudagi she'rlari ham badiiy jihatdan baquvvat bo'lib, tashbihlardan go'zal va o'z o'rnida foydalanadi. Quyidagi bayt Alisher Navoiyning mashhur g'azalini yodimizga soladi. Boqiy ulug' shoirning yuraklarni zabt etgan o'sha misralaridan ta'sirlangan deyishimiz mumkin:

*Ko'rmasun xalq yuzungni ko'z o'yunda joy tut,
El ko'zindin ko'zum ichra seni finhon etayin.*

Navbatdagi baytda Xizr va Iso timsollaridagi asosiy tashbih etiladigan xususiyat – tiriklik va tiriltirishlik mo'jizalarini badiiy jihatdan maromiga yetkazib tasvir etadi:

*Oshiqi murdalarini suxan aylab tirguz,
Xizru Iso ilkini senga hayron etayin.*

G'azalning keyingi bayti yanada hayotiy va go'zal chiqqan:

*Boqiy, bu zor tani ichra yarim joning bor,
Himmat aylab oni ham sadqayi jonon etayin.*

Oshiqning bor bisoti "zor tani ichra yarim joni"gina, xolos. Himmat qilib shu yarim jonini ham sadaqa qilib yuborishni istagan oshiq yoriga o'zining qanchalik sadoqatli ekanligini namoyish etmoqda. Zero "sadaqaning sadaqa deb atalishiga sabab u o'z egasining iymoni va niyati sodiqligini tasdiqlashi uchundir.

Ko'rib turganimizdek, ijodkor bir g'azalning deyarli har bir baytida ma'lum bir ma'nolar majmuasini mujassamlashtiradi, so'zlar zanjirini ma'nolar bilan to'ldiradi.

Boqiyning o'git, pand-nasihat mavzusidagi o'zbek va forstojik tilidagi she'rlari muallifning donishmandona tafakkurini o'zida ifoda etgan. Bu turkumdagi she'rlari ham boshqa mavzudagi she'rlari kabi har bir o'quvchining yuragiga yetib boradi. Chunki ularda tajribaga boy, ko'p qiyinchilik va azoblarni ko'rgan insonning hayotiy pandlari jam etilgan. Bir she'rida saxiy, ko'zi to'q kishi bilan nazari past, ochko'z kishiga davlat berilsa, ulardagi o'zgarishlarni quyidagicha tasvirlaydi:

*Gar kishini asli zoti ahli davlatmand esa
Aylag'ay xayr(u) ishiga davlatini begumon.*

*Zoti past, ko'rmas kishiga davlati bersa agar,
Qutrab itdek mast o'lub har kimg'a yetkurg'ay ziyon.*

*May ichib mast bo'lsa har kim saqlasa o'zni bo'lur,
Lek davlatmand nokas bo'lsa, ul haddin yomon.*

*Mehnat ostig'a qolursen o'lgoningcha Boqiyo,
Gar yesang nokasni dasturxonidin bir parcha non.*

Garchi boy bo'lsa-da, nazari past odamlar dasturxonidan yegan parcha non kishining bir umr mehnatda (bu o'rinda muallif "mehnat" so'zining azob, ya'ni minnat ma'nosini nazarda tutgan) qolishiga sabab bo'lishini ta'kidlaydi.

Boqiy oilada er-xotin o'rtasida bo'lib turadigan mojarolar haqida yozar ekan, bu azaliy holat haqidagi maqollardan mohirona foydalanadi:

*Er-u xotun o'rtasig'a janjal o'lsa nogahon,
Kirmag'il orasig'a gar aqling o'lsa, ey falon.*

*Bo'lsa tun hijobi ko'rpa ostida qolmas asar,
Shul jihatdin kulg'ay ostona alarg'a har zamon.*

G'azalda ijodkor tomonidan "Er-xotinning o'rtasiga esi ketgan kiradi" hamda "Er-xotinning urishiga uy ostonasi kuladi" kabi xalq maqollarini keltirib, irsoli masal san'atini yuzaga keltirilishi she'rdagi mazmunning yanada hayotiy chiqishiga yordam bergan.

Xulosa

Boqiy qo'lyozmalari bilan tanishish jarayonida, adibning adabiy-ilmiy, badiiy ijodi ancha sermahsul ekaniga guvoh bo'ldik. Barkamol shaxs, yirik olim va "qilqalam" xattot Mirzo Umrboqiy asarlari XX asr o'zbek adabiyotini o'ziga xos qimmatli asarlari bilan boyitadi. Aytish mumkinki, Boqiy adabiy merosi 70 yillik sho'ro davrida o'zbek mumtoz adabiyoti an'analari bardavomligini ta'minlashda muhim halqa bo'lib xizmat qiladi. Ijodkor adabiy merosini joriy yozuvga o'girish, jamoatchilik hukmiga havola etish hamda ilmiy, badiiy-estetik, tarixiy qimmatini aniqlash, davr adabiyoti rivojida tutgan o'rni va ahamiyatini belgilash navbatdagi vazifalardandir.

Adabiyotlar

- Al-Kutubu as-sitta*. Imom Termiziy – Abu Iso Muhammad ibn Iso. 2000. Sunanu Termiziy. Dorus-salom. Riyoz.
- Al-Kutubu as-sitta*. Imom Abu Dovud – Sulaymon ibn Ash'as. 2000. – B.1461. Sunanu Abi Dovud. Dorus-salom. Riyoz.
- Mirzo Umrboqiy qo'lyozma asarlari.
- Ne'mat Arslon. 2009. *Iztirob farzandi*. Toshkent: Tafakkur.
- Nosir Muhammad. 2006. *Nasaf va Kesh allomalari*. IX-XX asrlar. Tazkira. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
- Rahmatulloh Vozeh. *Tuhfatul ahbob fit-tazkiratul azhob*. Toshkent: O'zR FA Sharqshunoslik instituti fondi.
- Taronahoi Samarqand*. 1966. B. Shermuhammedov. Dushanbe: Donish.
- Taronahoi Samarqand*. 2013. A. Qamarzoda. Toshkent: Muharrir.
- Vojaqiy/وجہ قیام Farhangi forsii tojikī <https://vazhaju.tj/>
<https://islom.uz/maqola>
<https://imlo.uz/uz/word>

About Mirza Umerbaqi's way of life and eternal legacy

Zebiniso Khurramova¹

Abstrakt

The fact that the 70-year reign of the Shura period left its sad consequences in the history of our country is still more vividly reflected in the sources coming out from the depths of our recent history and the great people behind these sources, their lives, literary heritage - scientific and creative works. In fact, there are many individuals who lived in our country from the beginning of the 20th century to the years of independence and secretly engaged in artistic and scientific creativity. A comprehensive study of the literary heritage of the representatives of this generation serves to enrich the gap in literature and literary studies with rare works, which were turned into an ideological weapon of the Shura period, removed from the real scientific and artistic direction. In particular, the literary legacy of Mirza Umrbaqi occupies a special place in this regard. In

¹ *Khurramova S. Zebiniso* – doctor of philosophy (PhD), Samarkand State Institute of Foreign Languages.

E-pochta: xurramova@mail.samdchti.uz

ORCID ID: 0000-0002-4781-527X

For citation: Khurramova, Z. S. 2023. "About Mirza Umerbaqi's way of life and eternal legacy". *Golden scripts* 3: 21 – 32.

addition, the texts written by Mirza Umrbaqi in husnikhat are important and valuable works of calligraphy.

This article summarizes the facts of the biography of Mirzo Umrbaqi, who was known as a «qilqalam» calligrapher and a skilled poet in Shahrisabz at the beginning of the 20th century, but after the establishment of the Shura government in Turkestan, he was subjected to various pressures and settled in the city of Samarkand. Preliminary analyzes were carried out from the point of view of textual studies.

Key words: *manuscript, tazkira, Naqshbandi order, genre, textual analysis, lament, ghazal, repression.*

References

- Al-Kutubu as-sitta. Imom Termiziy – Abu Iso Muhammad ibn Iso.* 2000. Sunanu Termiziy. Dorus-salom. Riyoz.
- Al-Kutubu as-sitta. Imom Abu Dovud – Sulaymon ibn Ash'as.* 2000. – B.1461. Sunanu Abi Dovud. Dorus-salom. Riyoz.
- Mirzo Umrboqiy qo'lyozma asarlari.
- Ne'mat Arslon. 2009. *Iztirob farzandi.* Toshkent: Tafakkur.
- Nosir Muhammad. 2006. *Nasaf va Kesh allomalari.* IX-XX asrlar. Tazkira. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
- Rahmatulloh Vozeh. *Tuhfatul ahbob fit-tazkiratul azhob.* Toshkent: O'zR FA Sharqshunoslik instituti fondi.
- Taronahoi Samarqand.* 1966. B. Shermuhammedov. Dushanbe: Donish.
- Taronahoi Samarqand.* 2013. A. Qamarzoda. Toshkent: Muharrir.
- Vojačy / وَجَاهِي Farhangi forsii tojikī <https://vazhaju.tj/>
- <https://islom.uz/maqola>
- <https://imlo.uz/uz/word>

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

“Oltin bitiglar – Golden Scripts” jurnali – Sharq adabiyoti va madaniyati, ijtimoiy-ma’naviy hayoti, tilshunoslik va aniq fanlar, dinshunoslik va ilohiyotshunoslikka oid ahamiyatli qo’lyozma manbalar, xalq og’zaki ijodi namunalariga bag’ishlangan ilmiy tadqiqotlar xulosalarini chop etishga mo’ljallangan.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo’lyozmalar yil davomida o’zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, turkiy tillarda topshirilishi mumkin. Agar muallif o’z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr etmoqchi bo’lsa, unda qo’lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etishi kerak.

Qo’lyozmalar MS Word (.doc) formatida (oltinbitiglar@gmail.com) elektron pochta yuborilishi kerak. Iqtiboslar va izohlar bo’yicha MS Word menejerini qo’llash lozim.

Barcha qo’lyozmalar muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma’lumot bilan yuboriladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig’i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o’ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo’lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantirilishi lozim.

Maqola matni 3 000–5 000 so’zdan iborat bo’lishi kerak.

100–150 so’zdan iborat o’zbek va ingliz tillaridagi abstrakt (annotatsiya) va 5–10 so’zdan kam bo’lmagan kalit so’zlar (o’zbek va ingliz tillarida). Abstrakt maqolaning maqsadi, metodologiyasi va natijalarini qisqacha ifodalashi kerak.

Adabiyotlar ro’yxati 5 sahifadan oshmasligi lozim.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo’lishi mumkin) 1500 so’zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so’ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo’limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to’q bo’yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o’zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tillarda yozilgan bo’lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola sarlavhasidan keyin sahifaning o’ng chetida muallifning ism-familiyasi yozilib, oxiriga yulduzcha (*) ishorasi qo’yiladi va sahifa pastida muallif haqida quyidagi qisqa ma’lumotlar beriladi: F.I.O., ilmiy daraja va unvon; ish joyi; e-pochta va ORCID ID (raqami).

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.
Maqola bo'limlari sarlavhasi – *yotiq*, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satrboshidan, boshqa barcha qatorlari abzasdan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

6.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:
[Xondamir, Makorim, 17^a]

7.2. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011. *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2011, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011(a). *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011(b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011(a), 99]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Vohidov, Rahim va Husniddin Eshonqulov. 2006. *O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi*. Toshkent: Adabiyot jamg'armasi nashriyoti.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va Eshonqulov 2006, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]
[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Ismoilov, Ilyos. 2020. "Navoiy ijodida Ya'juj-Ma'juj obrazi." *Alisher Navoiy va XXI asr*, Shuhrat Sirojiddinov muharrirligida, 130 – 133. Toshkent: Mashhur-press.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]
[Ismoilov 2020, 131]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Adizova, Iqboloy. 2020. *Thinker poetess of the East*. Germany: Lambert Academic Publishing. <https://www.lap-publishing.com/>. 12.07.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Adizova 2020, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 1987, 19-hujjat]

7.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Alimuhamedov, Rixsitilla. 2018. "Qadimgi turk-moniy adabiyoti." *Oltin bitiglar* 1: 65 – 76.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Alimuhamedov 2018, 70]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Ismoilov, Ilyos. 2020. "Saddi Iskandariy" dostonidagi adabiy ta'sir va o'ziga xoslik masalasi xususida." *O'zbekistonda xorijiy tillar* 3: 229 – 235. doi: 10.36078/1596780050.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Ismoilov 2020, 231]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi. Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Sobirov, Ergash va Akmal Kenjayev. 2010. "Milliy qadriyat va globallashuv". *New York Times*, 27.02. <http://www.nytimes.com/28/us/28health.html>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sobirov va Kenjayev 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "The Chicago Manual of Style, 16th Edition" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

Ushbu son "Oltin bitiglar" tahririyatida sahifalandi.
Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi 103-uy.
e-mail: oltinbitiglar@gmail.com
Tel.: +99894 697-97-04

Bosishga 30. 09. 2023-yilda ruxsat etildi
Qog'oz bichimi 70x100 1/16/.
nashriyot bosma tabog'i: 8

Jurnal 2017-yil 26 oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot
agentligi tomonidan № 0940 raqami bilan ro'yxatdan o'tgan.
Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)
dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan
ro'yxatga kiritilgan.

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi.

"Mashhur-Press" bosmaxonasida chop etildi.
Buyurtma №0440 Adadi 300 dona.
Bosmaxona manzili:100129 Toshkent, Markaz 15, 1-uy. Tel.: +99890 900 75 77,
+99894 659 94 62